

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องผลของศิลปบำบัดต่อความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิแห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย เก็บข้อมูลในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างในระยะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างในระยะหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นนเพศหญิงที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิ พุทธเกษตร ศูนย์พุทธธรรมหนองฮ่อ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 10 คน และกลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีอายุระหว่าง 13-18 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย ใกล้เคียงกันคือ 15.90 ปี และ 15.60 ปี ตามลำดับ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กำลังศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 60 ลักษณะครอบครัว ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม บิดาและ มารดาอยู่ด้วยกันมากที่สุด ร้อยละ 70 รองลงมาคือ บิดามารดาหย่าร้างและมีครอบครัวใหม่ ร้อยละ 30 และปัจจุบันกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอาศัยอยู่กับบิดาและมารดามากที่สุด เท่ากันคือ ร้อยละ 70 และร้อยละ 30 อาศัยอยู่กับมารดา ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น ร้อยละ 50 รองลงมาคือ มีทะเลาะกันบ้างร้อยละ 40 และ 50 ตามลำดับ และมีการทะเลาะและมีการใช้กำลังในกลุ่มทดลอง ร้อยละ 10 จากการทดสอบความแตกต่าง ของข้อมูลทั่วไประหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติพีชเชอร์ พบว่าทั้งสองกลุ่ม ไม่มี ความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตาราง 1

จำนวน ร้อยละและการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลทั่วไป ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติพีเชอร์จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว ผู้ที่อยู่ด้วยในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n=10)		กลุ่มควบคุม (n=10)		p-value
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	
	$\bar{X}=15.90, SD=1.66$ (range 14-18 ปี)		$\bar{X}=15.60, SD=1.58$ (range 13 -18 ปี)		
อายุ (ปี)					1.000
13-15 (วัยรุ่นตอนต้น)	4	40	5	50	
16-18 (วัยรุ่นตอนกลาง)	6	60	5	50	
ระดับศึกษา					1.000
มัธยมศึกษาตอนต้น	4	40	4	40	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	60	6	60	
ลักษณะครอบครัว					1.000
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	7	70	7	70	
บิดามารดาหย่าร้างกัน และมีครอบครัวใหม่	3	30	3	30	
ผู้ที่อยู่อาศัยด้วยในปัจจุบัน					1.000
บิดาและมารดา	7	70	7	70	
มารดา	3	30	3	30	
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว					.650
อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น	5	50	5	50	
มีการทะเลาะกันบ้าง	4	40	5	50	
มีการทะเลาะและมี การใช้กำลัง	1	10	0	0	

กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของระดับคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และลักษณะของครอบครัว โดยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเท่ากันคือ 19.10 คะแนน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม บิดาและมารดาอยู่ด้วยกันมากที่สุด ร้อยละ 70 รองลงมาคือ บิดามารดาหย่าร้างและมีครอบครัวใหม่ ร้อยละ 30 โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีชนิด 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันทดสอบความแตกต่างของระดับคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และใช้สถิติฟิชเชอร์ ทดสอบความแตกต่างของลักษณะครอบครัว จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกัน รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2

จำนวน ร้อยละ และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติค่าที ทดสอบระดับคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองก่อนการทดลอง และใช้สถิติฟิชเชอร์ ทดสอบลักษณะของครอบครัว

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n=10)		กลุ่มควบคุม (n=10)		p-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ระดับคะแนนความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง $\bar{X}=19.10, SD = .568$			$\bar{X}=19.10, SD = .568$		1.000*
18	1	10	1	10	
19	7	70	7	70	
20	2	20	2	20	
ลักษณะของครอบครัว					1.000**
บิดามารดาอยู่ด้วยกัน	7	70	7	70	
บิดามารดาหย่าร้างกัน และมีครอบครัวใหม่	3	30	3	30	

หมายเหตุ * independent t-test ** Fisher's exact test

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างใน
ระยะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเท่ากันคือ 19.10 คะแนน (SD=.568) ส่วนภายหลังจากการทดลองคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 29.60 คะแนน (SD=2.675) ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มากกว่าก่อนการทดลอง คือ 19.50 คะแนน (SD=.707) เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติทดสอบค่าที ชนิด 2 กลุ่ม ไม่เป็นอิสระต่อกัน (paired t-test) พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนกลุ่มควบคุมพบว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันทางสถิติ รายละเอียดดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง				t	p-value
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
กลุ่มทดลอง	19.10	.568	29.60	2.675	-11.541	.000***
กลุ่มควบคุม	19.10	.568	19.50	.707	-1.809	.104 ^{ns}

หมายเหตุ *** p < .001

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างใน
ระยะหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองหลังการทดลองระหว่าง
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิเคราะห์โดยสถิติทดสอบค่าที ชนิด 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน
(independent t-test) พบว่าภายหลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่ม
ที่ได้รับศิลปบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแล
ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รายละเอียดดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างในระยะหลัง
การทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง				t	p-value
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ก่อนทดลอง	19.10	.568	19.10	.568	.000	1.000 ^{ns}
หลังทดลอง	29.60	2.675	19.50	.707	-11.543	.000 ^{***}

หมายเหตุ *** p < .001

การอภิปรายผล

การศึกษาผลของศิลปะบำบัดต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษิตตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในภายหลังได้รับศิลปะบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนได้รับศิลปะบำบัด

ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในกลุ่มที่ได้รับศิลปะบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมศิลปะบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตาราง 3) ตามแนวคิดของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) ที่อธิบายว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การปฏิบัติตนเอง การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากสังคมและครอบครัว (Rosenberg อ้างใน เสาวภา วิชิตวาทย์, 2534) ซึ่งตามแนวคิดนี้ เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ พิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองว่าการถูกล่วงละเมิดทางเพศทำให้ตนเองเป็นสิ่งของหรือร่างกายที่ชำรุด แตกต่างไปจากเด็กคนอื่น นำไปสู่ความอับอาย และรู้สึกว่าครอบครัวและสังคมไม่ยอมรับ ทำให้เด็กวัยรุ่นมองภาพพจน์ตนเองไปในทางลบ เป็นผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง (Finkelhor & Browne, 1986) หลังจากเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศได้รับศิลปะบำบัด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบรูค (Brooke, 1995) เป็นกระบวนการช่วยเหลือ 8 ขั้นตอน โดยการสื่อสารผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเองแบบกลุ่ม โดยมีผู้บำบัดและกระบวนการช่วยเหลือภายในกลุ่มชักจูงให้เกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจครอบครัวของตนเอง เกิดการยอมรับตนเองตามความเป็นจริง ปลดปล่อยความรู้สึกที่ไม่ดี สามารถควบคุมตนเอง มองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับความรู้สึกต่างๆ มีความหวัง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

ซึ่งแต่ละขั้นตอนของศิลปะบำบัดทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ ดังนี้ ในขั้นตอนการแนะนำตนเอง (Introduction/Warm-Up Exercise) โดยให้สมาชิกกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อนของฉันทันที กิจกรรมทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีและเกิดความไว้วางใจระหว่างผู้บำบัดและสมาชิกภายในกลุ่ม และระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันเอง กิจกรรมทำให้สมาชิกได้ผ่อนคลาย กระตุ้นความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ชอบงานศิลปะ ในขั้นตอนนี้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น

ได้ มีเพียงสมาชิกบางคนอาจยังไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็นภายในการทำกลุ่ม จึงไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น ผู้บำบัดมีการกระตุ้น ภายหลังการกระตุ้นสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้นและเริ่มรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามแนวคิดของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) ที่ว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในเรื่องการประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จ การปฏิเสธตนเอง การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง รู้สึกว่าคุณค่าในสังคม ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากสังคมและครอบครัว (Rosenberg อ้างใน เสาวภา วิจิตวาทิ, 2534) การฉายภาพตนเอง (Self-Portraits) กิจกรรมนี้ ทำให้สมาชิกได้มองตนเองและระบายความรู้สึกที่มีต่อตนเองวาดออกมาเป็นรูปภาพได้ สมาชิกสามารถบอกเล่าข้อดีและข้อเสียของตนเอง เมื่อผู้บำบัดได้สรุปประเด็นสำคัญ ทำให้สมาชิกได้เห็นความแตกต่างของบุคคล ทำให้สมาชิกตระหนักว่าคุณค่าของตนเองนั้นมิได้มีปัญหาเพียงคนเดียว ทุกคนมีปัญหาเหมือนกันหมด เป็นเรื่องธรรมดาไม่แตกต่างไปจากคนอื่น ทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจและความรู้สึกยอมรับตนเอง การฉายภาพครอบครัว (Family-Portrait) ในขั้นตอนนี้ สมาชิกทุกคนสามารถวาดภาพและสามารถบอกเล่าความรู้สึกจากภาพครอบครัวของตนเองได้ ทำให้สมาชิกมองเห็นปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว และเมื่อผู้บำบัดได้สรุปประเด็นสำคัญเรื่องบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัว ทำให้สมาชิกเห็นความแตกต่างของแต่ละครอบครัวจากเพื่อนสมาชิก รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจและความรู้สึกยอมรับครอบครัวตนเอง การวาดฝัน (Drawing Dream) ในขั้นตอนนี้ สมาชิกสามารถวาดภาพความฝันและบอกเล่าความรู้สึกจากรูปภาพได้ กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกมองเห็นถึงจิตใต้สำนึกที่อยู่ในความฝันจากภาพที่ตนเองวาด เช่น สมาชิกบางคนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุคคลคนหนึ่ง ก็จะไปฝันว่าบุคคลคนนั้น โหดร้ายจะมาทำร้าย สมาชิกบางรายมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนก็จะนำเรื่องนั้น ไปฝันเป็นฝัน ประสบการณ์จากเพื่อนๆ และกระบวนการสนับสนุน ให้กำลังใจภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกรับรู้ความเป็นจริงในปัจจุบันของตนเอง และภายหลังผู้บำบัดได้สรุปประเด็นสำคัญและประเมินสิ่งที่ได้รับ สมาชิกบอกว่า มันไม่ใช่เรื่องจริง เรื่องจริงคือสิ่งที่ปัจจุบันของคุณ เหมือนการบอกในสิ่งที่จริงต่อตนเอง ทำให้สมาชิกเกิดการยอมรับตนเองตามความเป็นจริง การปลดปล่อยสิ่งที่ไม่ดี (Letting the Monsters Out) ในขั้นตอนนี้ ทำให้สมาชิกได้ระบายที่ไม่ดีต่างๆ ผ่านทางการสร้างสรรค์ผลงานจากดินน้ำมัน ขั้นตอนนี้สมาชิกค่อนข้างอึดอัดจากการพูดบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ผ่านทางคำพูด พูดเป็นคำ ๆ ผู้บำบัดใช้การพูดเชื่อมโยง และถามกลับบ้างในบางครั้ง เพื่อก่อให้เกิดการระบายความรู้สึกและความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บำบัดและสมาชิกภายในกลุ่ม แต่สมาชิกจะเน้นการระบายความรู้สึกลงในดินน้ำมัน โดยการทุบ ตี บีบ นวดน้ำมัน และสร้าง

ผลงาน ผลงานส่วนใหญ่เป็นความรู้สึกโกรธ เกลียด มีบางรายที่แสดงถึงความรู้สึกอับอาย ผู้นำบัดสรูปประเด็นสำคัญโดยให้สมาชิกได้รับรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง เมื่อผู้นำบักเอื้อให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเสนอวิธีการจัดการกับความรู้สึก สมาชิกสามารถเสนอวิธีการจัดการกับความรู้สึกต่างๆ ได้ดี เช่น ฟังเพลง ดูทีวี ออกกำลังกาย สวดมนต์ และอ่านหนังสือธรรมะ เป็นต้น และสมาชิกแต่ละคนสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ ภายหลังจากสมาชิกแสดงความรู้สึกในสิ่งที่ได้รับจากกลุ่ม โดยส่วนใหญ่กล่าวว่า หลังจากระบายความรู้สึกทำให้รู้สึกดีขึ้น สบายใจขึ้น นอกจากนี้จะทำให้สมาชิกได้ระบายความรู้สึกแล้ว ขั้นตอนนี้ยังก่อให้เกิดการรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง เกิดความเข้าใจตนเอง สามารถควบคุมตนเอง และมองเห็นแนวทางแก้ไขเมื่อต้องเผชิญกับความรู้สึกต่างๆ เกิดการรับรู้และเปรียบเทียบว่า เพื่อนสมาชิกก็มีปัญหาเหมือนกัน ไม่ใช่ตนเพียงคนเดียว ตนเองก็เหมือนกับเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

การวาดในสิ่งที่ปรารถนา (Drawing Wishes) กิจกรรมนี้ บรรยากาศภายในกลุ่มมีความสนุกสนาน สมาชิกให้ความร่วมมือและแสดงความคิดเห็นระหว่างทำกลุ่มเป็นอย่างดี อาจเกิดจากสมาชิกเกิดความคุ้นเคยกับการร่วมกลุ่มศิลปะบำบัด และเป็นขั้นตอนที่ไม่บีบบังคับ เป็นการบอกเล่าในสิ่งที่ดี ทำให้สมาชิกสามารถวาดภาพในสิ่งที่ปรารถนาและพร้อมทั้งบอกเล่าสิ่งที่ปรารถนาได้ แสดงออกจากผลงานและการบอกเล่า เช่น วาดภาพวันที่ตนเองรับปริญญา มีพ่อแม่ และเพื่อนๆ แสดงความยินดี และบอกเล่าว่า ตนเองจะขยันเรียน และเรียนจบเหมือนในรูปภาพที่วาดให้ได้ จากสนับสนุนและกำลังใจจากสมาชิกภายในกลุ่มทำให้สมาชิกมีกำลังใจ และมีความหวัง รู้สึกตนเองมีคุณค่า และสามารถจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้ ในขั้นตอนของการเรียนรู้อย่างอิสระ (Free Collage) พบว่ากิจกรรมนี้ ทำให้สมาชิกสร้างสรรค์ผลงานจากความสามารถของตนเองได้อย่างอิสระ สมาชิกมีการกล้าแสดงออกโดยบอกเล่าด้วยความภาคภูมิใจจากผลงานของตนเอง และจากการตอบสนองของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มที่ให้ความชื่นชมในผลงาน ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น จากการแสดงความรู้สึกจากสิ่งที่ได้รับจากกลุ่มและสีหน้าที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในผลงาน บทส่งท้าย (Last Session) กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกได้บอกถึงความประทับใจที่มีต่อเพื่อนสมาชิกและรับความประทับใจจากเพื่อนสมาชิก สร้างความรู้สึกสามัคคีผูกพัน เอื้ออาทรกันภายในกลุ่ม สมาชิกรู้สึกถึงความรู้สึกได้รับการยอมรับจากเพื่อนสมาชิก ซึ่งเป็นบุคคลหรือสังคมที่มีความสำคัญต่อตนเอง ภายหลังจากสมาชิกผ่านการเข้าร่วมกลุ่มศิลปะบำบัดทั้ง 8 ขั้นตอน สมาชิกประเมินว่าสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น สร้างความสนุกสนาน ได้ระบายความรู้สึกทำให้รู้สึกดีขึ้น สบายใจขึ้น มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและครอบครัว เข้าใจตนเองมากขึ้น รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า รู้สึกว่าตนเองมีความหวัง มีความพยายาม รู้สึกมีความสามัคคี

กันภายในกลุ่ม เป็นต้น จากกระบวนการดังกล่าวจึงทำให้เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

ซึ่งการทำกลุ่มศิลปะบำบัดในแต่ละครั้งมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1)ระยะการสร้างกลุ่ม เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ นำไปสู่การระบายความรู้สึกในขั้นตอนต่อไป 2)ระยะการทำงานกลุ่มหรือดำเนินกลุ่มศิลปะบำบัด โดยผู้บำบัดได้เอื้อให้สมาชิกระบายความรู้สึกผ่านงานศิลปะและบอกเล่าความรู้สึกนั้นออกมา ไม่มีการวิจารณ์รูปภาพ ซึ่งแจ้งให้สมาชิกทราบว่าทุกครั้งที่ไม่เน้นความสวยงาม ศิลปะไม่มีถูกหรือผิด และให้อิสระในการสร้างสรรค์ผลงาน สร้างความมั่นใจให้สมาชิกโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ให้เพื่อนสมาชิกสนับสนุนและให้กำลังใจแก่สมาชิกระหว่างการทำกลุ่ม เมื่อสมาชิกมีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้สึกและประสบการณ์ จะเกิดการรับข้อมูลย้อนกลับและเกิดการเปรียบเทียบกับตนเอง และในระหว่างการทำกลุ่มผู้บำบัด จะให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ การชักชวนพยายามทำให้สมาชิกรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและเพื่อให้สมาชิกได้เปลี่ยนแนวคิดเดิมซึ่งผิด มาเป็นความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้องกว่า ทำให้สมาชิกเกิดความคิดใหม่ๆ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตนเอง นอกจากนี้การให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังเพื่อนสมาชิกในกลุ่มได้ ทำให้สมาชิกได้แสดงบทบาทเป็นผู้ให้ ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า 3)ระยะสิ้นสุดกลุ่ม ในขั้นตอนนี้ผู้บำบัดกล่าวสรุปกิจกรรมกลุ่มและกล่าวสรุปประเด็นของการทำกลุ่มบำบัดแต่ละครั้ง ให้สมาชิกทราบ ความก้าวหน้าความสำเร็จของกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความคิดและความรู้สึกใหม่ๆ จากการรับข้อมูลย้อนกลับและเกิดการเปรียบเทียบ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง เกิดจากการที่เด็กวัยรุ่นรู้สึกว่าร่างกายของตนเองถูกทำลาย เป็นสิ่งของหรือร่างกายที่ชำรุด แตกต่างไปจากเด็กคนอื่น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความอับอาย และรู้สึกว่าครอบครัวและสังคมไม่ยอมรับ ทำให้เด็กวัยรุ่นมองภาพพจน์ตนเองไปในทางลบ เมื่อได้รับศิลปะบำบัด ซึ่งมีขั้นตอนคือการแนะนำตนเอง การฉายภาพตนเอง การฉายภาพครอบครัว การวาดฝัน การปลดปล่อยสิ่งที่ไม่ดี การวาดในสิ่งที่ปรารถนา และการเรียนรู้อย่างอิสระ และบทส่งท้าย ตามแนวคิดศิลปะบำบัดของบรูค (Brooke, 1995) ซึ่งทำให้เด็กวัยรุ่นยอมรับตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง มองเห็นปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวของตนเกิดความเข้าใจและความรู้สึกยอมรับครอบครัวตนเอง มองเห็นถึงจิตใต้สำนึกของตนและบอกในสิ่งที่จริงต่อตนเอง ปรับเปลี่ยนความรู้สึกที่ไม่ดี สามารถมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ รู้สึกมีความหวัง รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นเกิดการยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เกิดความรู้สึกได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในครอบครัวและสังคม ดังนั้นเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศใน

กลุ่มที่ได้รับศิลปบำบัดจึงมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นภายหลังการดำเนินกิจกรรมตามศิลปบำบัดเสร็จสิ้นลง

สมมติฐานที่ 2 เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในภายหลังได้รับศิลปบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับศิลปบำบัด

ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในภายหลังการเข้าร่วมศิลปบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมศิลปบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตาราง 4) ซึ่งการที่เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิ ที่ได้รับการดูแลตามปกติจากมูลนิธิ ยังมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ แม้จะได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษานอกโรงเรียน มีการฝึกอาชีพ และมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระและนั่งสมาธิ อาจเพราะเด็กวัยรุ่นยังคงมีความรู้สึกว่าร่างกายของตนเองถูกทำลาย รู้สึกว่าสังคมที่ห้อมล้อมตัว แสดงการปฏิเสธ ไม่ยอมรับและทำให้เกิดความรู้สึกอายและรู้สึกผิด อาจทำให้หมองภาพพจน์ตนเองไปในทางลบ เด็กวัยรุ่นอาจจะยังไม่เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ไม่เกิดการมองตนเองตามความเป็นจริง ไม่เกิดความเข้าใจถึงความรู้สึกหรือความต้องการอย่างแท้จริงของตน ไม่ได้ปลดปล่อยความรู้สึกที่ไม่ดี ทำให้ไม่สามารถมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ ไม่มีความหวัง ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นไม่เกิดการยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ไม่เกิดการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ไม่เกิดความรู้สึกได้รับการยอมรับนับถือจากกลุ่มเพื่อน รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าในครอบครัวและสังคม อาจส่งผลให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำยังคงอยู่

ซึ่งแตกต่างจากเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ได้รับศิลปบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของบรูค (Brooke, 1995) โดยผ่านกิจกรรม 8 ขั้นตอนคือ การแนะนำตนเอง การฉายภาพตนเอง การฉายภาพครอบครัว การวาดฝัน การปลดปล่อยสิ่งที่ไม่ดี การวาดในสิ่งที่ปรารถนา และการเรียนรู้อย่างอิสระ และบทส่งท้าย ซึ่งทำให้เด็กวัยรุ่นยอมรับตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง มองเห็นปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวของตนเกิดความเข้าใจและความรู้สึกยอมรับครอบครัวตนเอง มองเห็นถึงจิตใจสำนึกของตนและบอกในสิ่งที่จริงต่อตนเอง ปลดปล่อยความรู้สึกที่ไม่ดี สามารถมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ รู้สึกมีความหวัง รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นเกิดการยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เกิดความรู้สึกได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในครอบครัวและสังคม ทำให้เด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในกลุ่มที่ได้รับศิลปบำบัด ภายหลังการเข้าร่วมศิลปบำบัด มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ เมื่อได้เข้าร่วมศิลปบำบัด แนวคิดศิลปบำบัดของบรูค (Brooke, 1995) ทำให้เด็กวัยรุ่นยอมรับตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง มองเห็นปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวของตนเกิดความเข้าใจและความรู้สึกยอมรับครอบครัวตนเอง มองเห็นถึงจิตใต้สำนึกของตนและบอกในสิ่งที่เป็นจริงต่อตนเอง ปลดปล่อยความรู้สึกที่ไม่ดี สามารถมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ รู้สึกมีความหวัง รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นเกิดการยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เกิดความรู้สึกได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในครอบครัวและสังคม ส่งผลทำให้มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ได้รับการดูแลตามปกติ และไม่ได้เข้าร่วมศิลปบำบัด ซึ่งสอดคล้องกับผลของการใช้ศิลปบำบัดเพื่อเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของโคเรเดอร์ (Corder cited in Brooke, 1995) ซึ่งเป็นการใช้ศิลปบำบัดในเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ ผลการศึกษาพบว่า เด็กมีการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ การศึกษาของบรูค (Brooke, 1995) การใช้ศิลปบำบัดต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองในผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ โดยใช้โปรแกรม 8 ขั้นตอนในเวลา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากได้รับศิลปบำบัดสามารถเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศได้